

Ўзбек тилида

Кириш

Болония университетининг 900 йиллик тантаналарида учрашган Европа университетлари ректорлари Европа мамлакатлари уртасидаги чегаранинг тугатилишига тўрт йил колганда, Европа халқлари хамдустлиги истикболини назарда тутиб, халқлар ва давлатлар хозирги кунда университетларнинг жамиятда, халқаро майдонда тутадиган урнини тулигича англаш лозимлигини назарда тутиб, куйидагиларга уз ишончларини ифода этадилар:

1. Учинчи минг йиллик бусагасида турган инсониятнинг келажаги маданият, билим, тадқиқотлар маркази бўлган университетларда кечаётган маданият ва илмий-техникавий тараққиётга боғлиқ;
2. Янги авлод орасида билимни тарқатиш вазифасини уз зиммасига олган университетлар бутун жамиятга мурожаат этишлари лозим. Уларнинг маданий, ижтимоий ва иқтисодик келажаги таълим ва тарбия соҳасига алоҳида ва доимий ҳисса қушиш мақсадини кузламоғи даркор.
3. Университетлар келгуси авлодга атроф-муҳит ва ҳаётнинг ҳамоханлигини ҳис этадиган тўйғу ва муносабатлар доирасида таълим ва тарбия беришни таъминлашлари лозим.

Шундан келиб чиққан ҳолда, университетлар амал қилиши даркор бўлган асосий тамойилларини мен давлатлар ва халқлар олдида эълон қиламан.

Асосий тамойиллар

1. Университет турли хилдаги геогорфик ва тарихий шароитларда фаолият курсатадиган ташкилотдир, у мустақил шаклдаги олий укув юрти бўлиб, таълим ва тадқиқотлар воситасида маданият ва маърифат таркатади.
Замон талабларига жавоб бериш учун у узининг тадқиқот ва таълим бериш фаолиятида сиёсий ва иқтисодий ҳокимиятдан маънавий ва илмий мустақил бўлмоғи даркор.
2. Университетда таълим жараёни илмий тадқиқот фаолиятидан ажралмаган ҳолда, жамиятнинг эҳтиёж ва талабларига жавоб берадиган даражада бўлмоғи лозим.
3. Университет ҳаётининг асосий тамойили таълимдаги илмий тадқиқотлар соҳасидаги эркинлик бўлгани сабабли, жамиятнинг маълум бир булагига сифатида университет узининг ваколати доирасида, ушбу талаблар ижросини кафолатлаши керак ва шундай нуфузли талабларга риоя қилишга имкониятлар яратади.

Университет бор билимини бера олиш кобилиятига эга булган, уз билимларини таджикотлар оркали чукурлаштирадиган, янгиликка интилувчи укитувчиларга эга булган хамда укитувчилар берган билимни кенгайтириш истаги ва кобилияти булган талабалар учрашиб турадиган, очик мулокот маскандир.

4. Европа инсонпарварлик анъаналарининг химоячиси булгани холда ва, айти пайтда умумий билимлар, ютукларга доимо интилгани холда, университет уз функциясини бажаришда сиёсий ва географик чегараларни инкор этади ва турли маданиятлар уртасидаги узаро хамкорликнинг ва билимлар алмашинув зарурлигини таъкидлайди.

Усуллари:

Ушбу мақсадларни юкорида зикр этилган тамойиллар асосида амалга ошириш хозирги вазиятга жавоб бера оладиган таъсирчан воситаларнинг мавжуд булишини талаб килади.

1. Университет жамоасининг барча аъзоларини илмий изланишлар ва таълим эркинлигини таъминлаш учун зарур булган воситалар билан таъминлаш лозим.
2. Профессор-укитувчилар таркибини танлаш ва уларнинг мавкеини белгилаш таджикот фаолиятининг укитувчилик фаолияти билан узвийлиги тамойили асосида булиши керак.
3. Хар бир университет уз шарт-шароитларини хисобга олган холда, уз талабаларига маданиятнинг маънавий ва таълимий мақсадларига эришиш учун зару булган шароитларни кафолатлаши керак.
4. Университет асосан Европа университетлари илмнинг доимий тараккиёти воситаси манбаи сифатида ахборот ва хужжатларни узаро алмашиш хамда хамкорликдаги илмий лойихалар билан шугулланишни урганади. Шу мақсадларда улар укитувчилар ва талабаларни бир мақсад сари рағбатлантиради ва замон талаблари асосида миллий дипломларга хурматда булишни, стипендияларни беришда, илмий унвон ва имтихонлар масаласида тенг ахамиятлилик булишини амалга оширишни умумийликда деб хисоблайдилар.

Уз университетлари номидан куйидаги имзо чекувчи ректорлар, хар бир давлат ҳукумати мазкур шартноманинг амалга ошишида янада купрок эътибор беришлари учун узларига боглик булган барча мажбуриятларни уз зиммаларига оладилар.

Ректорҳои университетҳои Европа, ки дар 900 солагии жашни университети Балония вохурда буданд, кабул аз чор соли ба интихо расидани худуди байни мамлакатҳои Европа, ояндаи дурахшон ва робитаҳои дустии байни халкҳои Европаро ба эътибор гирифта, халкҳо ва давлатҳо имруз (холо) университетҳоро дар жамият, дар майдони байналхалқӣ маъқула худро пурра муайн намуданд дар назар дошта, чунин афкор ва боварҳои хешро ибраз медоранд:

1. Инсоният дар остонаи сеҳазорсола истода дар оянда маркази маданият, дониш, тадқиқотҳо будани университетҳоро ба тараққиёти маданият ва илмӣ-техникӣ вобастааст
2. Университетҳои, ки байни авлоди нав вазифаи андухтани донишро ба зимма гирифтаанд, ба тамоми ҷамъият бояд муносибати кунанд. Ояндаи маданият, иқтисодӣ ва иҷтимоӣ онҳо дар қардани соҳаи таълим ва тарбия ҳамроҳ қардани ҳиссаи алоҳида ва доимӣ барин мақсадҳо ро ишборин бояд қард.
3. Университетҳо барои насли оянда эҳсоскунандаи муҳим, атроф ва ҳамроҳии ҳаёт дар доираи ҳиссиёт ва муносибатҳои бояд қардани таълим ва тарбияро таъмин қард.

Аз ин хотир, тамоюлҳои асосӣ, ки университетҳо бояд амал кунанд ман назди давлатҳо ва халкҳо эълон мекунам.

Тамоюлҳои асосӣ:

1. Университет дар шароитҳои гуногуни географӣ ва таърихӣ ташкилотҳои, ки фаъолият нишон медиҳанд, чун шакли муштарак мақтаби оли буда, тавассути таълим ва тадқиқотҳо маданият ва маърифат тарғиб мекунанд.
- Барои ба талаботи замони ҳаёти дидан дар фаъолият тадқиқот ва таълими хеш аз ҳокимияти сиёсӣ ва иҷтимоӣ бояд аз ҷиҳати маънавий ва илмӣ муштарак бошад.
2. Қарорҳои таълим дар университет аз сабаби озодии соҳаҳои тадқиқоти илмӣ роҷъ ба таълим университет, чун як қисми таркибӣ ҷамъият дар доираи вақолаи хеш иҷрои қарорҳои ин талабҳо лозим ва ба риояи чунин талабҳои бонифуз имкониятҳо фароҳам овард.
 3. Университет дарои тамоми қарорҳои донишандузӣ дорад. Тақмили дониш тавассути тадқиқотҳо ба муаллимони навгонӣ оваранда ва хоҳиши вусъат додани дониши аз устодон гирифта ва талабагонӣ соҳибқарорӣ буда мақсади муштаракӣ озод аст.
 4. Европа чун ҳимоятгари анъанаҳои инсонпарварӣ ва дар айни замони маъдумотҳои умумӣ, рузӯи доимӣ ба муваффақиятҳо, университет дар иҷрои вазифаи ҳудудҳои сиёсӣ ва географиро инқор намекунад ва ҳамқарорӣ байни маданиятҳои гуногун ва заруратӣ муштаракӣ донишҳо ро таъкид мекунам.

УСУЛҲОИ ОН

Дар асоси тамоюлҳо зикр намудани мақсадҳои маъмур ба амал ҷорӣ намудан дар вазъи ҳозира мавзудияти воятаҳои муассисро, ки ба талаб ҷавоб дода мешавонанд, талаб хоҳад кард.

1. Ҷамоаи университет тадқиқотҳои илмӣ кулли азобнокро бо васоити зарурӣ бояд таъмин намояд.

2. Интихоби ҷамоаи профессорон-муаллимон ва муайян намудани мавқеи онҳо, бо фаолияти муаллимӣю фаъолияти илмӣ онҳо дар асоси тамоюми узван вобаста бояд бошад.

3. Хар як университет шароитҳо худро ба эътибор гирифта, ба талабагонӣ ҳеш барои ба мақсадҳои маданияти –маънавӣ ва таълимӣ рашдан шароитҳои заруриро кафолат бидиҳанд.

4. Университет асосан бо университетҳои Европа ба сифати манбаи доми таракқиёти илмӣ ахборот ва хушбахторо дар ҳамкории илмӣ байни ҳамдигарӣ бо лоихоҳо шугл варзиданро меомӯзид.

5. Би ин онҳо талаба ва муаллимонро ба як мақсад ҳидоят мекунанд ва дар асоси талаботи замон дилромҳои миллиро ҳурмат намузан, баробарӣ дедан ба стирендияҳо, унвонҳои илмӣ ва масъалаҳои имтиҳонотро ба амал зорӣ ва умумӣ намудан махсуб мегардад.

Аз номи университетҳо чунин ректорҳои, ки имзо мегузоранд, ҳуломати хар як давлат барои ба амал ҷорӣ намудани шартномаи маъмур боз ҳам бештар диҳанд ва маҷбуриятҳо, ки ба худ вобастаанд, бояд ба зиммаи ҳеш биғиранд.